

კოვიდ-19-ის სოციალურ-ეკონომიკური ეფექტები და ეკონომიკური განუზღვრელობის გამონწვევები

გივი ბედიანაშვილი

პროფესორი (ასოცირებული), ეკონომიკური მეცნიერებათა დოქტორი

კვლევის ძირითადი მიზანია COVID-19-ის პანდემიით გამოწვეული ეკონომიკური კრიზისის ისეთი მნიშვნელოვანი ეფექტის სისტემური ანალიზი, როგორიცაა ეკონომიკური განუზღვრელობის ზედა. განხილულია და დასაბუთებულია ცოდნაზე დაფუძნებული ეკონომიკის ფორმირების მნიშვნელობა. განსაკუთრებული ყურადღება აქვს დათმობილი ეკონომიკური განუზღვრელობის მნიშვნელოვანი ზედა პირობებში, კვლევის შედეგად ნაჩვენებია მისი შემცირებისთვის კომპლექსური საპროგნოზო-ანალიტიკური საქმიანობის გაძლიერების აუცილებლობა როგორც კეისრული სექტორის დონეზე სამეწაქმეს საქმიანობის სფეროში, ისე მაკროეკონომიკური სტაბილურობის უზრუნველყოფისა და ეკონომიკური პოლიტიკის ხედაზის პოტენციალში.

საკვანძო სიტყვები: COVID-19 პანდემია, სოციალურ-ეკონომიკური ეფექტები, მაღალი განუზღვრელობა, ცოდნაზე დაფუძნებული ეკონომიკა

COVID-19 პანდემიის მიმდინარეობის გასული პერიოდის ანალიზი იძლევა საფუძველს გამოიყოს მთლიანი რიგი ახალი თავისებურებები, რომელთაც შეიძლება დახასიათდეს თანამედროვე მსოფლიო, გლობალური ეკონომიკა და ცალკეული ეროვნული ეკონომიკები. პირველ რიგში, უნდა აღინიშნოს, რომ დღეს უკვე მსოფლიო ცივილიზაცია გამოირჩევა განუზღვრელობის განსაკუთრებით მაღალი ხარისხით, რასაც განაპირობებენ საზოგადოების სხვადასხვა სფეროში მიმდინარე პროცესები, რომლებიც თავისი მოქმედების არეალით სცილდებიან საკუთრივ კონკრეტული ერთი სფეროს საზღვრებს და უკვე ხშირ შემთხვევაში არიან სხვა სფეროებში მნიშვნელოვანი, ზოგჯერ კრიზისული შოკური ეფექტების გამომწვევი მიზეზი (Bedianashvili, 2021). თვით პანდემია COVID-19 აღმოჩნდა აღნიშნული მოვლენის ერთ-ერთი მკაფიო მაგალითი. დღეს ეკონომიკა მედიცინის „მძევალია“ და ის, თუ რა ზარალს ნახავს ეკონომიკა, ეს უფრო მარჩიელობის სფეროა, რადგანაც პანდემიით გამოწვეული ეკონომიკური კრიზისის „ფესვები“ არა ეკონომიკაში, არამედ მედიცინაშია (Papava, 2020).

გლობალური ეკონომიკის კონტექსტით COVID-19 გავრცელების შედეგად განსაკუთრებით აქტუალური გახდა, პირველ რიგში, ისეთი მაკროეკონომიკური მდგენელები, როგორიცაა, ეკონომიკის ვარდნის სიღრმე და პოსტკრიზისული აღდგენის სპეციფიკა, კორონავირუსული შოკები, კორონომიკული საგადასახადო რეგულაციები, სხვა სოციალურ-ეკონომიკური ეფექტები.

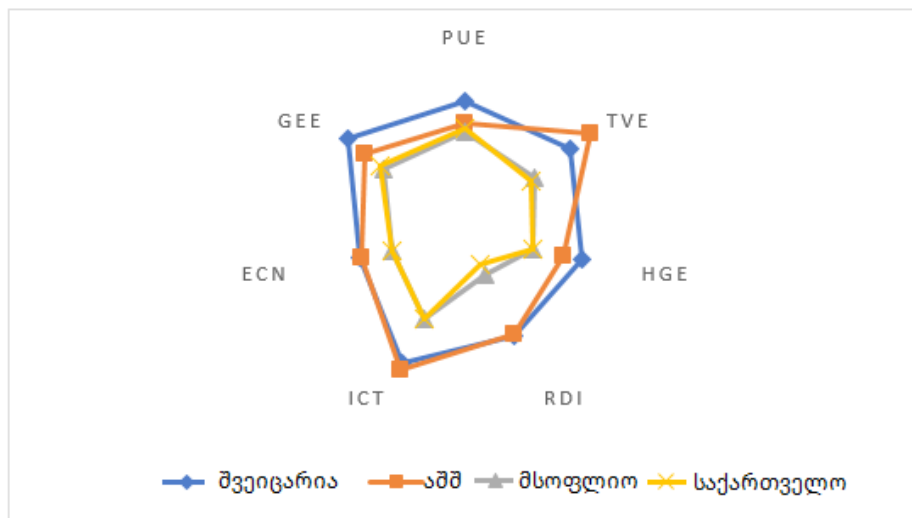
კორონავირუსი იწვევს „სამმაგ“ ეკონომიკურ შოკს - მოთხოვნის, მიწოდების და ფინანსურ შოკებს (McKibbin&Roshen, 2020; Chanona et al, 2020; Balleer, 2020; Bekaert et al, 2020; Guerrieri et al, 2020). მოთხოვნის შოკების კონკრეტული შეფასებები განსხვავდება ქვეყნების მიხედვით, ხოლო აღდგენის სიჩქარე და ხარისხი, დამოკიდებულია გამოდის ეროვნული ეკონომიკური პოლიტიკის ეფექტიანობაზე. მიწოდების შოკი ხასიათდება ქვეყნების მიხედვით უფრო დიდი მსგავსებით და სიღრმისეული შედეგებით.

ფინანსური შოკი გამოირჩევა ყოველი ქვეყნისთვის განსაკუთრებული სიმწვავეთა და წარმოადგენს შესაბამისი მთავრობისთვის შესაძლო ზარალის შემცირების პოლიტიკის ერთ-ერთ მთავარ კომპონენტს. ასევე მნიშვნელოვანი ადგილი მიეკუთვნება სწორ ეკონომიკულ საგადასახადო რეგულაციებს.

დღევანდელი გაზრდილი რისკებისა და განუზღვრელობის პირობებში სწორედ ცოდნაზე დაფუძნებული ეკონომიკა წარმოადგენს მდგრადი განვითარების მთავარი საფუძველს. COVID-19 პანდემიასთან მიმართებით ცოდნაზე დაფუძნებული საზოგადოება და ეკონომი-

კა იძლევა საშუალებას განხორციელდეს ადეკვატური თანამედროვე ცოდნის გენერირება, ინოვაციური, მათ შორის ციფრული ტექნოლოგიების შექმნა და ათვისება. ამ კონტექსტით, ქვეყნების განვითარების დონის დასადგენად, არსებული მიღწევებისა და სუსტი მხარეების გამოსავლენად, მათ შორის, ბენჩმარკინგის მიზნებისათვის, საკმაოდ საინტერესოდ გვესახება გლობალური ცოდნის ინდექსი (Global Knowledge Index, 2020). აღნიშნული ინდექსი ყოველწლიურად გამოითვლება 2017 წლიდან, წარმოადგენს კრებისით მაჩვენებელს ქვეყნების მიხედვით ცოდნის დონის გაზომვის თვალსაზრისით, მოიცავს შვიდ სფეროს, როგორიცაა, წინასაუნივერსიტეტო განათლება (PUE), ტექნიკური და პროფესიული განათლება და ტრენინგი (TVE), უმაღლესი განათლება (HGE), კვლევა, განვითარება და ინოვაცია (RDI), ინფორმაციული და საკომუნიკაციო ტექნოლოგია (ICT), ეკონომიკა (ECN) და საერთო ხელშემწყობი გარემო (GEE). საქართველოს მდგომარეობის ანალიზი საშუალო მსოფლიო და მონინავე ქვეყნების (შვეიცარია და ამერიკის შეერთებული შტატების) დონეებთან მიმართებაში გვიჩვენებს იმ გამოწვევებს, რაც დგას ქვეყნის წინაშე (დიაგრამა 1. საქართველოს პოზიცია გლობალური ცოდნის ინდექსით. წყარო: Global Knowledge Index, 2020):

დიაგრამა 1

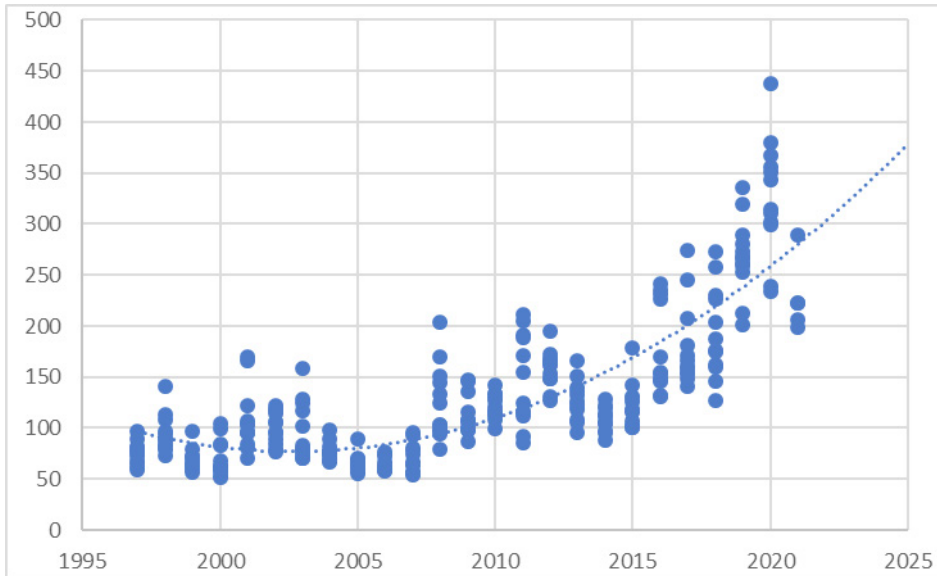
ცოდნის გლობალური ინდექსის 2020 წლის მონაცემებით, მსოფლიოს ყველა ქვეყნისთვის აქტუალურია კვლევებში და ინოვაციებში მეტი ინვესტიციების განხორციელება. საქართველოსთვის ეს მაჩვენებელი ჩამორჩება საშუალო მსოფლიო დონეს და მნიშვნელოვნად ნაკლებია ამ მაჩვენებლით მონინავე ქვეყნებზე. გასათვალისწინებელია, რომ ცოდნის გლობალური ინდექსი საკმაოდ კომპლექსურად ასახავს ცოდნას როგორც სისტემას, ყველა მნიშვნელოვანი ეკონომიკური და სოციალური სტრუქტურების კონტექსტით.

აღსანიშნავია, რომ განვითარებადი ქვეყნებისთვის მკაფიოდ იკვეთება კვლევებისა და ინოვაციების დიდი როლი ეკონომიკური ზრდის უზრუნველყოფაში და საექსპორტო პოტენციალის ეფექტიანად გამოყენებაში (იხ., მაგალითად, Zhylynska et al, 2020).

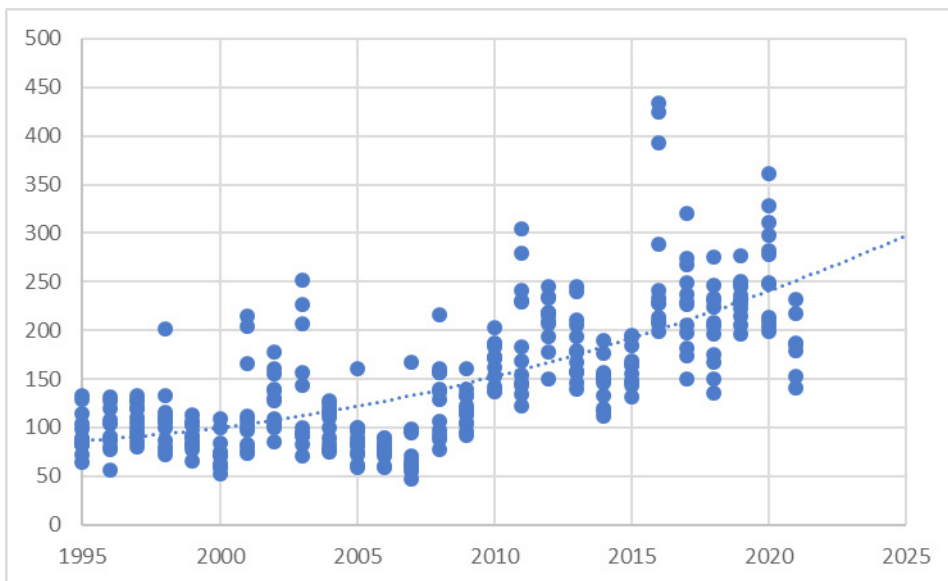
განუზღველობის გაზრდა, კორონომიკული და სხვა ეკზოგენური კრიზისის გამომწვევი ფაქტორების არსებობა და მათი გაჩენის მაღალი რისკი მომავალშიც უფრო აქტუალურს ხდის ცოდნაზე დაფუძნებული ეკონომიკის ისეთ მიმართულებებს, როგორიცაა ეკონომიკის და მთლიანად საზოგადოების დიჯიტალიზაცია, ცოდნაზე დაფუძნებული სოციალურ-ეკონომიკური განვითარების ხელშემწყობა და ცოდნაზე დაფუძნებული სამეწარმეო საქმიანობა (Bedianashvili, 2018).

მნიშვნელოვანი თავისებურებაა, გამომწვეული COVID-19 პანდემიით, განუზღველობის ხარისხის ზრდა საზოგადოების ყველა სფეროში და განსაკუთრებით, ეკონომიკაში. აღსანიშნავია, რომ ეკონომიკური პოლიტიკის განუზღვრელობა (მისი გაზომვის შესახებ, იხ. Baker et al, 2015) ბოლო 25 წლის განმავლობაში თითქმის სამჯერ გაიზარდა როგორც გლო-

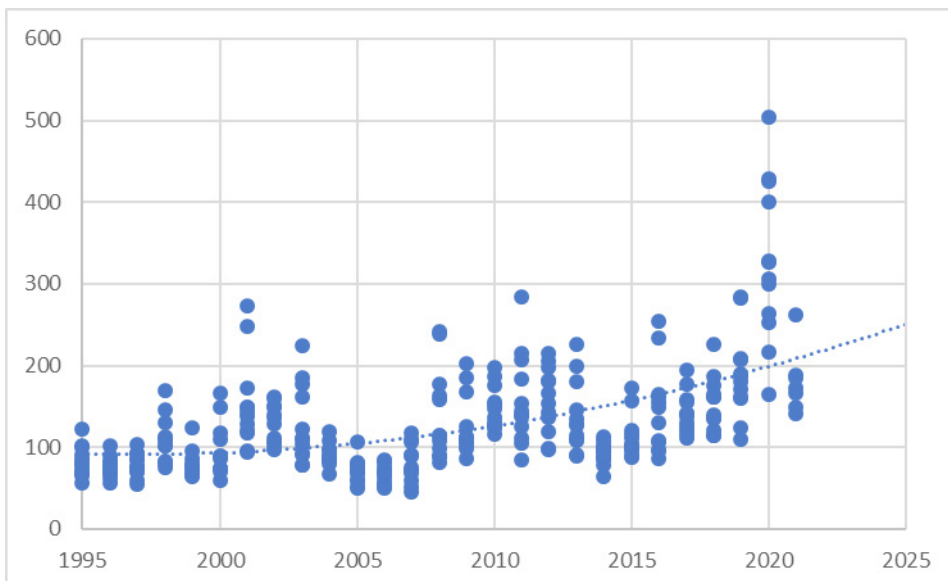
ბალური, ისე ცალკეული მსხვილი ეკონომიკური სისტემების კონტექსტით (დიაგრამა 2-4, შესაბამისად, გლობალური, ევროპის და აშშ ეკონომიკური პოლიტიკის განუზღვრელობის დინამიკა. წყარო: Global Economic Policy Uncertainty Index, 2020):

დიაგრამა 2

დიაგრამა 3

დიაგრამა 4

COVID-19-ის პანდემია უდაოდ წარმოადგენს სერიოზულ გლობალურ გამოწვევას. შედეგად იზრდება კრიზისული მოვლენებისა და გაუთვალისწინებელი გვერდითი შედეგების გაჩენის ალბათობა, რის სრული გათვალისწინებაც ხშირ შემთხვევაში ვერ ხერხდება ("შავი გედის თეორია", იხ.: Taleb, 2010). აღსანიშნავია, რომ არსებული ტენდენციების შენარჩუნების შემთხვევაში (რისი ალბათობაც საკმაოდ მაღალია) განუზღვრელობა უახლოესი ხუთი წლის განმავლობაში უფრო მეტად გაიზრდება და სავარაუდოდ შექმნის ახალი ჯერ კიდევ ჩვენთვის უცნობი გლობალური გამოწვევების და რისკების წყაროებს. უაღრესად მნიშვნელოვანი ხდება სოციალურ-ეკონომიკური სისტემის ყველა დონეზე ცოდანზე დაფუძნებული გადაწყვეტილების მიღების პროცესის ფორმირება გრძელვადიანი საპროგნოზო ნაწილის არსებითი გაძლიერებით (ეკონომიკის კერძო სექტორის, სამეწარმეო საქმიანობის დონეზე - ბიზნესანალიტიკის, ეკონომიკური პოლიტიკის სფეროში - კომპლექსური მაკროეკონომიკური ანალიტიკის ფორმატში).

ამრიგად, COVID-19-ის პანდემიით გამოწვეული ეკონომიკური კრიზისის თავისებურებების შესწავლის საფუძველზე შეიძლება გამოიყოს მნიშვნელოვანი მაკროეკონომიკური მდგენელები. პანდემიური კრიზისის მსგავსი გამოწვევების საპასუხოდ ფრიად აქტუალურია ცოდნის ეკონომიკის ფორმირების კონცეფციების პრაქტიკული რეალიზაცია. განსაკუთრებული ყურადღება უნდა დაეთმოს ეკონომიკური განუზღვრელობის პერსპექტივაში მოსალოდნელი მნიშვნელოვანი ზრდის პრობლემას, ხოლო მისი შემცირებისთვის კომპლექსური საპროგნოზო-ანალიტიკური საქმიანობის არსებით გაძლიერებას როგორც კერძო სექტორის დონეზე სამეწარმეო საქმიანობის სფეროში, ისე მაკროეკონომიკური სტაბილურობის უზრუნველყოფისა და ეკონომიკური პოლიტიკის რეალიზაციის პროცესებში.

ლიტერატურა:

1. Papava V. (2020) Coronomic Crisis: When the Economy Is a Hostage to Medicine. Eurasia Review, March 29, online at <https://www.eurasiareview.com/29032020-coronomic-crisis-when-the-economy-is-a-hostage-to-medicine-oped/>
2. Bedianashvili, G. (2021). Macroeconomic and Cultural Determinants of the COVID-19 Pandemic Crisis. Bulletin of the Georgian National Academy of Sciences, 15 (2): 191-197.
3. McKibbin, W., Roshen Fernando, R. (2020) The Global Macroeconomic Impacts of COVID-19: Seven Scenarios. CAMA Working Paper 19, February, online at <https://www.brookings.edu/research/the-global-macroeconomic-impacts-of-covid-19-seven-scenarios/>
4. Chanona, R. M., Mealy, P., Pichler, A., Lafond, F., and Farmer, J., D. (2020) Supply and Demand Shocks in the COVID-19 Pandemic: An Industry and Occupation Perspective. Oxford Review of Economic Policy, 36, S1, S94-S137, online at <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC7499761/>
5. Balleer, A., Zorn, P., Link, S., and Menkhoff, M. (2020) 'Demand or Supply? Price Adjustment during the Covid-19 Pandemic', CEPR DP14907, online at <https://voxeu.org/article/demand-versus-supply-price-adjustment-during-covid-19-pandemic>
6. Bekaert, G., Engstrom, E., and Ermolov, A. (2020) Aggregate Demand and Aggregate Supply Effects of COVID-19: A Real-time Analysis', available at SSRN 3611399, online at https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=3611399
7. Global Knowledge Index (2020) UNDP and MBRF, online at https://www.knowledge4all.com/Reports/GlobalKnowledgeIndex2020_en.pdf
8. Baker, S., R., Bloom, N., Steven J. Davis, S., J. (2015) Measuring Economic Policy Uncertainty. National Bureau of Economic Research, online at <https://www.policyuncertainty.com/media/BakerBloomDavis.pdf>
9. Global Economic Policy Uncertainty Index (2020) National Bureau of Economic Research online at http://www.policyuncertainty.com/global_monthly.html
10. Zhylynska, O., Bazhenova, O., Zatonatska, T., Dluhopolskyi, O., Bedianashvili, G., and Chornodid, I. (2020) Innovation Processes and Economic Growth in the Context of European Integration. Scientific Papers of

the University of Pardubice, Series D: Faculty of Economics and Administration, 28(3), 1209, 1-12, online at <https://doi.org/10.46585/sp28031209> <https://editorial.upce.cz/1804-8048/28/3/1209>

11. Taleb, N., N. (2010) The Black Swan: The Impact of the Highly Improbable. Random House Trade Paperbacks.

The Socio-Economic Effects of Covid-19 and the Challenges of Economic Uncertainty

Givi Bedianashvili

Professor (Associate), Doctor of Economic Sciences

SUMMARY

The main purpose of the study is to systematically analyze the significant effects of the economic crisis caused by the COVID-19 pandemic, such as the growth of economic uncertainty. The importance of forming a knowledge economy is discussed and substantiated. Particular attention is paid to the problem of significant growth of economic uncertainty. It is shown that in order to reduce economic uncertainty, complex forecasting-analytical activities should be strengthened both in the field of entrepreneurial activity at the private sector level, as well as in ensuring macroeconomic stability and the implementation of economic policies.

Key words: COVID-19 Pandemic, Socio-Economic Effects, High Uncertainty, Knowledge-Based Economy